

Tulliniemen luonnonsuojelualueen ja Russarön ympäristön saaristolinnusto vuonna 2005

Aleksi Lehikoinen, Antti Below ja Mikael Wickman

Johdanto

Hankoniemen lounaisosassa sijaitsevat Tulliniemen ja Russarön alueiden saaristot sijoittuvat Suomenlahden ja Saaristomeren rajalle (kuva 1). Alueet ovat jo pitkään olleet mairinnouskieliossa saaristolintujen pesimäaikaan. Tulliniemen luonnonsuojelualue on perustettu lääninhallituksen päätöksellä jo vuonna 1933, ja luonnonsuojelualueen luodoille on mairinnouskielto vähintään 1.4.–20.6. välisenä aikana (Hangan kaupunki & Uudenmaan lääninhallitus 1992). Russarön lähialueen saaret ovat olleet vuosikymmeniä armeijan käytössä, minkä takia alueella ei ole ollut armeijan lisäksi juuri muuta toimintaa. Vaikka luodoilla liikkuminen on rajoitettua, niin saaristonjen lävitse kulkee melko vilkas vesiliikenne (Hangan sataman, armeijan ja vapaa-ajan liikenne).

Liikkumisrajoitusten takia alueen linnustoa on kartoitettu harvoin, sillä lupien saamiseen on oltava hyvin perustellut syyt. Tulliniemen linnusto kartoitettiin vuonna 1989 pohjatedoksi alueelle laadittuja käyttö- ja hoitosuunnitelmaa varten (Hangan kaupunki & Uudenmaan lääninhallitus 1992, Metsähallitus 1992). Tätä ennen alueen Tulliniemen läntisen osan linnustoa on selvittänyt ainoastaan Eric Fabricius pro gradussaan vuosien 1933–39

maastotöillä (Fabricius 1942). Sen sijaan Russarön seudun saaristolinnustoa ei ilmeisesti ole aikaisemmin kartoitettu. Vaikka Tulliniemen kärkeä on toiminut Hangan lintuasema (Halias) jo vuodesta 1979 lähtien keräten tietoja alueen läpimuuttavista ja levähtävistä linnuista (esim. Lehikoinen & Vähätalo 2000), ei saarilla ole vuoden 1989 jälkeen tehty yksityiskohtaisia pesimäaikaista laskentoja.

Tutkimusalueen ominaispiirteitä

Yleispiirteiltään alueen saaristoa voidaan luonnehtia melko tyypilliseksi kalliorantaiseksi läntisen Suomenlahden ja Saaristomeren saaristoksi. Tutkimusalueesta Russarö sijoittuu kokonaisuudessaan ulkosaaristovyöhykkeeseen ja Tulliniemi pääasiassa sisäsaaristovyöhykkeeseen. Saariston elinympäristöjä luonnehtii karuus ja niukkapuustoisuus, ja saaret ovat yleensä jyrkkärantaisia.

Elinympäristöt ovat pienemmillä saarilla pääasiassa paikoittaisten heinämättäiden kirjomaa niukkapuustoista merenrantakalliota tai puutonta merenrannan jäkäläkalliota, kookkaampien saarten sisäosista löytyy myös karuja harvapuustoisia mäntykallioita, joita kakkärämäntien lisäksi luonnehtivat tiheet ka-

tajavyökasvustot ja painanteiden heinämättäät. Rantakivikoita on harvassa, hietikoita ei lainkaan. Paikoin sopivissa kivikkolahdelmissa tai ravinteikkaammalla rantalaikulalla terveleppä muodostaa pienialaisia kasvustoja, kookkaimpien saarten rehevimmissä painanteissa esiintyy myös muuta lehtipuustoa. (Tuominen ym. 2001).

Tulliniemen ja Russarön lähisaaristossa, jossa mairinnousu ei ole kielletty, on tehty saaristolinnustolaskentoja etenkin 1970–80-luvulla (Hangan läntinen selkä: Kilpi 1987a, b ja julkaisematon, Hangan eteläinen saaristo: Jörgen Palmgren julkaisematon, myös 1990–2000-luvun laskentoja). Alueiden saaristolinnuston viimeaikaisista kannanmuutoksista ei ole julkaistua tietoa. Vuonna 2005 kartoitimme Tulliniemen ja Russarön saariston linnuston osana Tulliniemen alueelle laadittavaa Metsähallituksen käyttö- ja hoitosuunnitelman täydennystä. Samalla kartoitimme aivan Tulliniemen luonnonsuojelualueen länsipuolelle jäävän suurehkon Snappoplandetin (joissakin vanhemmissa kartoissa mainittu nimellä Mäsgrund) luodon (kuva 1). Tässä selvityksessä esittelemme alueen linnustoa ja vertaamme tuloksia aiempiin laskentoihin sekä saaristolintujen yleisiin kannankehityksiin Suomenlahdella ja Saaristomerellä. Lisäksi pohdimme

tutkimusalueen linnuston muutoksi-
en mahdollisia syitä.

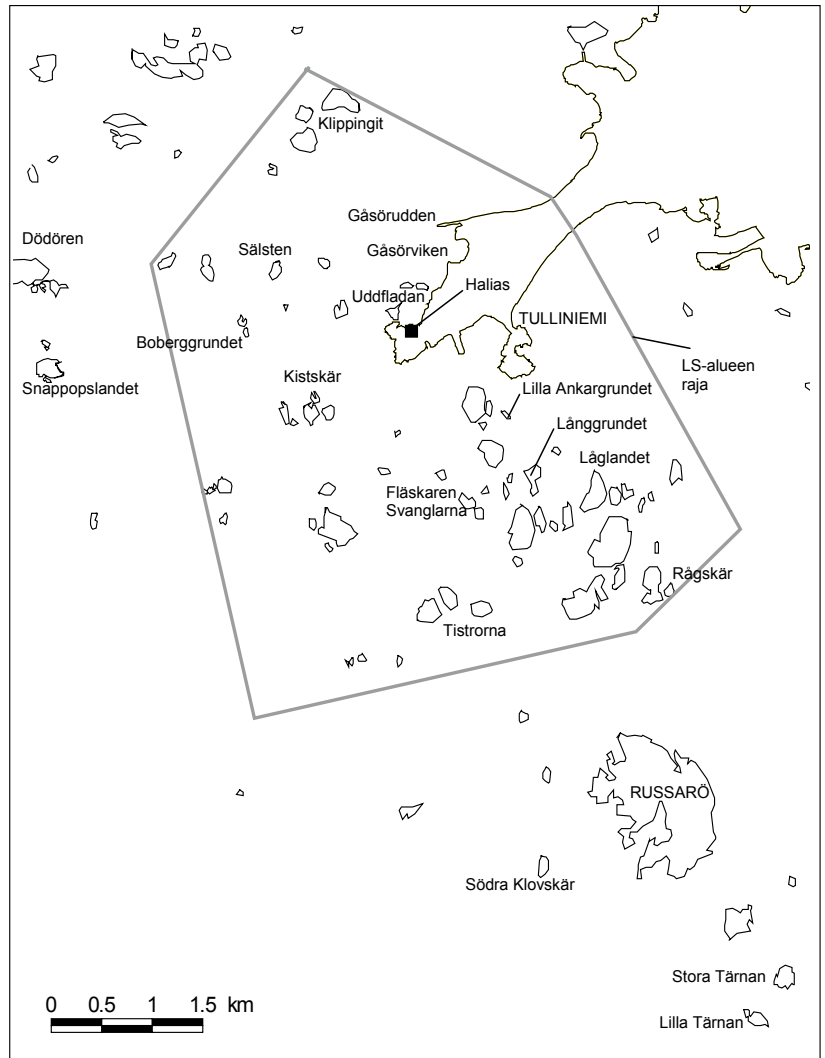
Aineisto ja menetelmät

Laskennat teimme Luonnontieteel-
lisen keskusmuseon saaristolinn-
nuston kartoitusohjeita noudattaen
(Koskimies & Väisänen 1988). Las-
kennat koostuivat kahdesta lasken-
takierroksesta, joista ensimmäinen
ajoitui toukokuun puoliväliin (Tul-
liniemi 12.–16.5., Russarö 10.5.) ja
toinen kesäkuun alkupuoliskolle
(Tulliniemi 6.–7., 14.–15.6., Russarö
7.6., Snappopslandet 19.6.). Näiden
lisäksi teimme kolmannen täyden-
nyskäynnin heinäkuun alussa (4.7.),
joskin Tulliniemen läntisten osien
täydennyskierrös jäi ajan puutteen
takia tekemättä. Tulliniemen saar-
istossa kävimme läpi 56 saarta tai
luotoa ja Russarössä kahdeksan pää-
saarta ympäröivää luotoa. Tulliniem-
en luonnonsuojelualueesta jäi läpi-
käymättä vain kaksi pientä Bobergs-
grundetin luotoa, joilla pesii Hangon
lintuaseman havaintojen mukaan
yksi merilokkipari. Hangon lintu-
aseman lepäilijälaskenta-aineisto,
mm. poikuehavainnot, oli käytettä-
vissämme raporttia kirjoitettaessa
(A.Vattulainen, kirjallinen ilmoitus).

Lintuaseman pohjoispuoleinen
Uddfladan ja Gåsörsviken keräävät
suojaisuutensa ja rauhallisuutensa
ansiosta (mm. veneily on kielletty)
hyvin lähiseudulla kuoriutuneita
poikueita, minkä ansiosta poikueet
ovat helposti lintuasemalta käsin
laskettavissa. Vertailuaineistoina
käytimme Eric Fabriciuksen (Fabi-
cius 1942), Mikael Kilven (julkaise-
maton) ja Tulliniemen käyttö- ja hoi-
tosuunnitelman (Hangon kaupunki
& Uudenmaan lääninhallitus 1992)
laskentoja. Tässä artikkelissa esi-
tämme alueella pesivät vesi- ja pe-
tolinnut, kahlaajat, lokki- ja ruokki-
linnut sekä varpuslinnuista kirviset,
västäräkin, kivitaskun ja variksen.
Kirjasimme myös saarikohtaiset ha-
vainnot minkeistä.

Tulokset ja niiden tarkastelu

Tulliniemen luonnonsuojelualan
saaristossa pesi vuonna 2005 vähin-
tään 1187 paria vesilintuja, 25 paria

Tutkimusalue.

kahlaajia ja 135 paria lokkilintuja.
Russarön saaristossa vastaavat luvut
olivat 198 vesilintu-, neljä kahlaaja-
ja 140 lokkilintuparia. Snappopslan-
detin luodolla pesi 195 paria vesilin-
tuoja, kaksi paria kahlaajia ja 71 pa-
ria lokkilintuja (taulukko 1). Seuraa-
vassa lajikohtainen esittely, johon on
otettu mukaan myös vuosien 1933–
39 (Fabricius 1942) ja 1989 (Hangon
kaupunki ja Uudenmaan läänihal-
litus 1992) laskennoissa esiintyneet
lajit, vaikkei niitä olisikaan havait-
tu vuoden 2005 laskennoissa. Laji-
kohtaiset vertailut aiempien vuosien
Tulliniemen laskentojen välillä on
esitetty taulukoissa 2–3.

Kyhmyjoutsen *Cygnus olor*
Tulliniemen saaristosta löydettiin
15 pesää ja Russarön luodoilta yk-
si. Kyhmyjoutsenen pesintöjä ei ha-
vaittu aikaisemmissa kartoituksissa
(taulukko 2), ja laji onkin 1900-lu-
vun alkupuolen istutuksien johdos-
ta uudistulokas, joka on runsastu-
nut voimakkaasti vasta 1990-luvulla
myös muualla Suomessa (Hildén &
Hario 1993, Hario & Rintala 2004).
Haliaksen ensimmäinen poikueha-
vainto on vuodelta 1986, joten laji
on todennäköisesti pesinyt lähialu-
eilla jo 1989 kartoituksen aikoihin.
Tästä huolimatta voimakas levit-
tämisen Tulliniemen saaristoon

on ollut huomattavaa, sillä laji pesii alueella jo joka neljännellä saarella tai luodolla. Pesien keskimääräinen munaluku oli 4,22 (2–8; n = 9). Haliakselta havaittiin yhteensä kuusi poikuetta kesän 2005 aikana.

Merihanhi *Anser anser*

Tulliniemen saaristosta löytyi kolme pesää. Tämä on hieman yllättäen yhtä paljon kuin vuonna 1989 (taulukko 3), vaikka lajin kanta on vahvistunut huomattavasti lounaisissa saaristoissa (Hario & Rintala 2004). Sen sijaan 1930-luvun laskennoissa lajia ei tavattu pesivänä Hangon puo-

leisessa Hangon Läntisen selän saaristossa lainkaan, ja laji oli tuolloin saaristossamme selkeästi nykyistä harvinaisempi (Hildén & Hario 1993). Haliakselta havaittiin yhteensä neljä poikuetta kesän 2005 aikana, mutta osa havainnoista voi koskea tutkimusalueen ulkopuolella pesineitä lintuja. Russarön saaristossa havaittiin lisäksi poikueettomia lintuja kaksi paria.

Valkoposkihanhi *Branta leucopsis*

Russarön saaristosta löytyi seitsemän parin yhdyskunta Stora Tärna-

▲ Kyhmyjoutsen *Cygnus olor* kuuluu selviin runsastujiin alueella. © Jari Kostet, 11.4.2004.

◀ Tulliniemen luotsiaseman ja Uddskatanin välissä on satama © Jari Kostet, Hanko, 30.7.2004

nin luodolta, ja Snappopslandetilla pesi neljä paria, mutta paikalla nähtiin toukokuussa parhaimmillaan 23 aikuista lintua. Molemmat yhdyskunnat sijaitsivat harmaalokkiyhdyksissä. Valkoposkihanhi on kovaa vauhtia levittäytymässä läpi Suomenlahden ja Saaristomeren saariston, ja kannan kasvu on ollut toistaiseksi eksponentiaalista (Hario & Rintala 2004). Ensimmäinen dokumentoitu varmistettu pesintä Hangosta on vuodelta 2000, jolloin Haliakselta havaittiin poikue länsipuolella (Lehikoinen 2001), mutta laji on saattanut pesiä jo aikaisem-

min. Vuoden 2000 jälkeen Haliaksella on havaittu poikue vuosittain, ja v. 2005 havaittiin kaksi poikuetta. Tvärminnen saaristossa laji pesi ensimmäisen kerran vuonna 2004 (M. Öst, suullinen tiedonanto).

Ristisorsa *Tadorna tadorna*

Snappopslandetilta havaittiin poikue 19.6. (1/1+9pull) ja 4.7. (1/1+4pull), joka on saattanut pesiä luodolla tai läheisillä saarilla. Russarön saaristossa havaittiin 4.7. poikue (1/1+6pull), joka oli ilmeisesti pesinyt Russarön pääsaarella. Haliaksen

Kalatiira *Sterna hirundo* on yleinen muuttoai-
kaan, mutta kesällä lajia saa etsiä lapintiirujen
joukosta. © Jari Kostet, 21.5.2004.

Tyllin *Charadrius hiaticula* soidinta näkee muutamain paikoin keväällä. © Jari Kostet, 18.6.2003.

poikuehavaintojen perusteella ristsorsa on harvinainen, mutta lähes säännöllinen pesijä läpi koko aseman historian. Poikuehavaintoja on touko-heinäkuulta yhteensä kymmeneltä vuodelta: 1981 (1/1+9pull), 1983 (1/1+3pull), 1984 (1/1+5pull), 1990 (1/1+8pull), 1991 (1/1+3juv), 1995 (1/1+11pull), 1997 (1/1+14pull), 2000 (1ad 3juv), 2004 (1/1+7pull) ja 2005 (1/1+5pull, Russarön poikue).

Harmaasorsa *Anas strepera*

Tulliniemen Kistskärin saariryhmällä nähtiin toukokuun laskennassa naaras, ja myöhemmin heinäkuussa havaittiin Haliaksella Kistskärin suunnasta saapuva poikue (7 pull), joten laji pesi alueella. Tämä on ensimmäinen varmistettu pesintä Haliakselta, eikä lajia ole myöskään havaittu aiemmissa kartoituksissa. Harmaasorsa on levinnyt pesimään Suomen etelärannikolle vasta parin viime vuosikymmenen aikana (Väisänen ym. 1998), ja mm. Haliaksen muutto- ja lepäilijämäärät ovat kasvaneet etenkin 1990–2000-luvun aikana (Ekroos ym. 2004). Lähiseu-

dulla Tvärminnessä laji on pesinyt ilmeisesti melko säännöllisesti koko 2000-luvun ajan (M. Öst & M. Kilpi, suullinen tiedonanto).

Sinisorsa *Anas platyrhynchos*

Yksi pesälöytö tehtiin Tulliniemen saaristosta. Lajia ei havaittu vuoden 1989 kartoituksissa, ja myös 1930-luvulla se oli harvinainen pesijä Hangon Läntisen selän saaristossa. Haliaksella on 2000-luvulla havaittu vuosittain 1–4 poikuetta (kolme poikuetta v. 2005), joten kaikkia pesintöjä tuskin löydetään kartoituksissa. Joka tapauksessa laji on alueella melko harvalukuinen joskin säännöllinen pesijä.

Haahka

Somateria mollissima

Haahka on alueen selkeästi runsain pesimälintu. Tulliniemen alueelta löytyi yhteensä 1162, Russarön luodoilta 190 ja Snapposlandetilta 191 pesää. Tulliniemen parimäärät yli kymmenkertaistuivat 1930-luvun ja vuoden 1989 laskentojen vä-

lillä, mutta määrät ovat taantuneet tämän jälkeen noin kolmanneksella (taulukko 2). Tämä sopii hyvin yksin haahkan Suomenlahden yleisen kannankehityksen kanssa (Hildén & Hario 1993, Hario & Rintala 2004). Tosin jälkikäteen on mahdotonta sanoa, oliko kanta vielä vuonna 1989 kasvussa, kuten Saaristomerellä, vai oliko kannan taantuminen jo alkamassa kuten Suomenlahdella. Haahkakannan taantumisen syiksi on esitetty mm. tautiepidemioita, petojen lisääntynyttä saalistusta sekä alentunutta poikastuottoa (Hario & Rintala 2002, 2004, Kilpi ym. 2003). Todellisuudessa syyt ovat monitahoiset (Hario & Rintala 2002).

Nordström ym. (2002) ovat mm. osoittaneet kokeellisesti, että haahkakannan väheneminen ei selity yksin minkin läsnäololla. Vaikka haahkakanta on edelleenkin Tulliniemen alueella runsas, on se vähentynyt huomattavasti 16 viime vuoden aikana. Saariryhmäkohtainen tarkastelu paljasti kuitenkin, että taantuminen ei ollut tasaista koko alueella, vaan joillakin saariryhmillä haahka oli jopa runsastunut selkeästi. Esi-

Haahkan *Somateria mollissima* kannat ovat laskeneet ja sukupuolijakautuma muuttunut koiraspainotteisemmaksi. Suurimmaksi syyksi tähän arvellaan saalistuspaineen kasvua alueella. © Jari Kostet, 23.4.2006

merkiksi Klippingenien kolmella metsäisellä saarella haahkamäärät olivat yli kaksinkertaistuneet vuodesta 1989 (92) vuoteen 2005 (198) ja Snappopslandetin parimäärä myös kasvoi yli kaksinkertaiseksi 18 vuodessa (v. 1987 87 paria v. 2005 191 paria). Synkimpiä esimerkkejä taantumisesta olivat mm. Tistrorinan kolme luotoa ja Svaglarnan ja Flåskaren luodot (4), joilla kanta oli pudonnut neljäsosaan 16 vuodessa (Tistrorna v. 1989 207 paria, v.2005 54; Svaglarna & Flåskaren v.1989 86 paria, v. 2005 17). Tistrornalla oli merkkejä merikotkan läsnäolosta (tuoreita sulkia ja kaksi tapettua haahkanaarasta), ja Flåskarenilla nähtiin laskennoissa minkki.

Merkille pantava seikka laskentaja tehtäessä oli suuri kuolleiden naaraiden määrä luodoilla. Löysimme toukokuun laskennoissa luodoilta ja saarilta yhteensä 68 samana keväänä kuollutta naarasta (4,5 % kaikista naaraista), joista osa oli tunnistettavissa merikotkan *Haliaeetus albicilla* ja minkin *Mustela vison* tappa-

miksi. Suurimmasta osasta raatoja oli kuitenkin mahdotonta jälkikäteen päätellä, kuka tai mikä naaraan oli alun perin tappanut. Kuolleita koiraita löysimme vain yhden, mikä viittaa voimakkaasti siihen, että aikuiskuolleisuus on pesimäaikaan voimakkaasti vinoutunut. Mikäli näin korkea naaraiden aikuiskuolleisuus on vuodesta toiseen toistuva ilmiö, on sillä varmasti merkitystä pitkäikäisen lajin kannanrakenteelle ja -kehitykselle.

Haliaksen muuttoaineiston perusteella haahkan läpimuuttavan ja pesivän kannan sukupuolijakauma on 2000-luvulla ollut selvästi koirasvoittoinen (n. 56 % koiraita, Kilpi ym. 2003), ja sukupuolijakauma on muuttunut naarasvoittoisesta koirasvoittoiseksi kahdenkymmenen viime vuoden aikana (Lehikoinen ym., valmisteilla).

Havaintomme tukevat Kilven ym. (2003) esitystä, että petojen lisääntyneen naarashaahkojen pesimäaikaan saalistus on johtanut tähän sukupuolijakauman muutokseen.

Koska haahka on yksiaviainen laji, sukupuolijakaumaltaan vinoutunut populaatio ei pysty lisääntymään yhtä tehokkaasti kuin kanta, jossa molempia sukupuolia on yhtä paljon. Pesimäaikaan saalistus ja häirintä alentavat myös saman kesän poikastuottoa. Tuhoutuneita pesiä löysimme yhteensä 207 (13,5 % kaikista pesistä), joka on myös huomattava määrä.

Kasvaneella petopaineella on ilmeisesti ollut myös merkitystä haahkojen pesimäpaikan valinnassa. Pesän osittaisen saalistusriskin on todettu riippuvan pesäpaikan suojaisuudesta ja selittävävän haahkan munapesykekoossa esiintyvää vaihtelua (M.Wickman, valmisteilla). Tarkkoja luotokohtaisia analyysejä ei voitu kuitenkaan tehdä, sillä vuoden 1989 laskentojen tuloksissa parimäärät on useimmissa tapauksissa ilmoitettu saariryhmittäin. Haahkakanta näytti säilyneen parhaiten joillakin puustoisilla saarilla (kuten Klippingenit, Låglandet ja Rågskär) sekä avoimilla luodoilla, joissa pesii

harmaalokkiyhdydiskunta tai merilokki. Jälkimmäisistä esimerkkeinä Snapposlandetin harmaalokkiyhdyskuntasaaressa komeat 191 haahkaparia, sekä pienet vain muutamien aarien kokoiset Kolagrundetin ja Kistskärin pohjoisen merilokki-luodot, joihin oli ”ahtautunut” pesimään 24 ja 77 haahkaparia. Puustoisilla saarilla haahkat ovat paremmin suojassa merikotkan saalistukselta kuin avoimilla luodoilla, joskin minkki pystyy saalistamaan hyvin suuremmilla saarillakin.

Laurilan (1989) mukaan ulkosaariston pesistä joutuu suhteellisesti pienempi osuus munarosvojen kynsiin kuin sisäsaaristossa, jossa minkki kaltaiset maapedot löytävät suojaisiinkin paikkoihin munitut pesät. Tvärminnessä merikotkan saalistuksella on todettu olevan paikallisesti voimakas vaikutus puuttomien ulkoluotojen haahkakannalle (Kilpi & Öst 2002). Havaitsimme tuoreita merkkejä merikotkan vierailuista (sulkia tai höyheniä) yhteensä neljällä luodolla, mutta kaikilta vierailuilta tuskin jää höyheniä maastoon. Vaikka merikotka ei pesikään Tulliniemen – Russarön alueella, ovat sen touko-kesäkuiset määrät selvästi kasvaneet viime vuosien aikana (pesimättömät linnut ja lähialueilla pesivät vanhat) kasvavan kokonaiskannan myötä (Stjernberg ym. 2005)(kuva 2).

Suurikokoiset lokit hyökkäävät aggressiivisesti petojen, kuten merikotkan, minkin ja variksen kimpuun (ks. Kilpi 1987b), ja vesilintujen voisi siten olla turvallisempaa pesiä avoimilla lokkiluodoilla kuin luodoilla, joista hyökkäilevät lokit puuttuvat. Harion mukaan (kirjallinen tiedonanto) haahkan pesätiheytmät merilokkiparien ympärillä eivät ole mikään uusi ilmiö, ja mm. Porvoon Söderskärillä niitä on esiintynyt jo vuosikymmeniä, kuten myös tihentymiä ihmisasutusten ympärillä. Pesän saalistusriskin on monissa muisskin töissä havaittu olevan alhaisempi lokkilintujen läheisyydessä (Götmark & Åhlund 1986, Laurila 1989). Vastaavanlaisia esimerkkejä tunnetaan lukuisia muilla lajeilla, kuten esimerkiksi tiirayhdyskunnissa pesivillä tukkasotkilla (Hildén & Hario 1993). Vaikka suuret lokit voivat varastaa haahkojen munia pesistä, herää lokkien kiinnostus haahkoihin yleensä vasta, kun näiden poikaset lähtevät vesille. Suurten lokkien poikassaalistuksella ei ole kuitenkaan suurta merkitystä haahkakantoihin, vaan poikastuottoon vaikuttavat monet muut tekijät kuten taudit (Hario & Selin 1991).

Tukkasotka *Aythya fuligula*
Ei havaittu luotokartoituksissa vuosina 1989 ja 2005, mutta Haliakselta havaittiin kaksi poikuetta kesällä 2005. Nämä ovat joko jääneet myöhäisen pesintänsä takia huomaamatta tai poikueet olivat peräisin tutkimusalueen ulkopuoliselta alueelta. 1930-luvulta on pesälöytöjä kolmelta Tulliniemen läntisen saariston

luodolta. Laji on ilmeisesti edelleen harvalukuinen pesijä alueella. Tämä johtunee siitä, että alueella ei ole suuria tiira- tai lokkiyhdydiskuntia, joissa tukkasotkat tyypillisimmin pesivät (Hildén & Hario 1993). Lähin tunnettu tukkasotkakerääntymä sijaitsee Tulliniemen tyven pohjoispuolella naurulokkiyhdyskunnassa, jossa vuonna 2005 havaittiin kolme paria.

Pilkkasiipi *Melanitta fusca*

Pilkkasiipiä ei havaittu pesivänä koko alueella, vaikka 1989 pesiviä pareja oli vielä kuusi kahdella saarella. 1930-luvulta on myös poikuehavainto Tulliniemen saaristosta. Haliakseen poikuehavaintojen perusteella lajin poikuemäärät ovat vähentyneet, ja viimeisestä poikuehavainnosta on ehtinyt kulua jo kymmenen vuotta. Vielä kesinä 1985–86 tehtiin havaintoja 3-4 poikueesta ja v. 1989 havaittiin maks. 15 pull (vähintään kaksi, ilmeisesti kolme poikuetta). Viimeiset poikueet havaittiin vuosina 1990 (/1+5pull), 1994 (/1+5pull) ja 1995 (/1+4pull). Näiden havaintojen valossa pilkkasiipi on selkeästi taantunut ja mahdollisesti hävinnyt kokonaan tutkimusalueelta.

Lajia löytyy yksittäisinä pareina vielä mm. aivan Hangon läntisimmästä saaristosta (A. Lehikoinen ym., julkaisematon), mutta yleisesti ottaen pilkkasiipi on nykyään hyvin harvinainen pesimälintu Hangossa (Lehikoinen, Palmgren, Kilpi ym. julkaisematon).

Tukkasotka *Aythya fuligula* ei pesi ilman suuria lokki- ja tiirayhdyskuntia. © Antti Below.

Pilkkasiipi *Melanitta fusca* on hävinnyt lähes kokonaan Hangon saaristosta. © Juha Saari, Viro, 18.7.2004.

Pesinnän myöhäinen ajoittuminen vaikeutti parimäärän arviointia tukkakoskelolla *Mergus serrator*. © Jari Kos-tet, 21.5.2005. Tyllin *Charadrius hiaticula* trendi aaltoilee. © Antti Be-low.

Pilkkasiipi taantui Suomenlahdella 1960-luvulta 1980-luvulle, minkä jälkeen kannan on arveltu pysyneen melko vakaana tai jopa hieman runsastuneen (Hildén & Hario 1993, Hario 1998, Väisänen ym. 1998). Laskentatuloksemme kuitenkin osoittavat, että laji on vähentynyt ko. tutkimusalueella vielä 1980-luvun jälkeenkin. Molemmilla vuoden 1989 pesimäsaarilla mairinnouskielto loppuu jo 20.6. (Hangon kaupunki & Uudenmaan lääninhallitus 1992), jolloin pilkkasiipi myöhäisenä pesijänä on vasta hautomassa, ja poikaset kuoriutuvat aikaisintaan heinäkuun alkupuolella. Lisääntyneen vapaa-ajan veneilyn ja retkeilyn onkin arveltu olevan uusi uhka pilkkasiivelle (Väisänen ym. 1998).

Tukkakoskelo *Mergus serrator*

Norra Klippingenillä pesi yksi pari. Laji on myöhäinen pesijä ja ilmeisesti valtaosa pesistä jäi löytymättä, sillä Haliakselta havaittiin kesän aikana vähintään viisi poikuetta. Tukkakoskelo on pesinyt harvalukuisena Tulliniemen saaristossa jo 1930-luvulla.

Isokoskelo *Mergus merganser*

Yhteensä viisi pesälöytöä Tulliniemen saaristosta, ja Haliakselta havaittiin kesän aikana vähintään kaksi eri poikuetta. 1930-luvun selvityksessä lajista ei todettu pesintään viittaavia havaintoja Tulli-

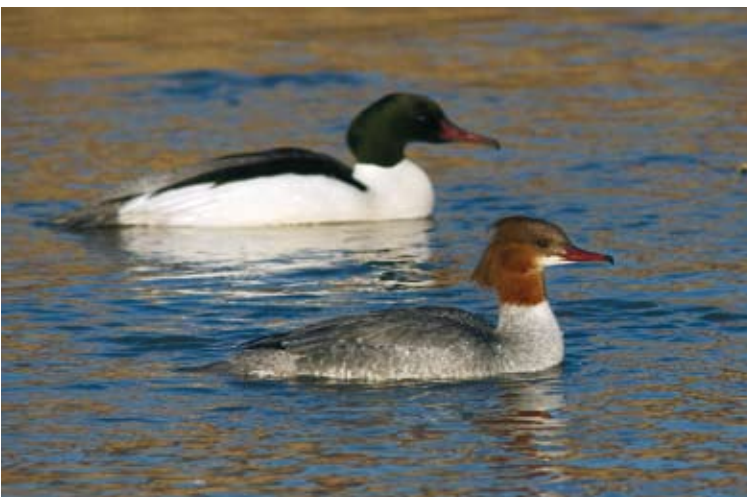
niemen saaristossa, ja vuoden 1989 selvityksessä löydettiin vain yksi pesä. Vaikka laji on ilmeisesti runsastunut 1930-luvun jälkeen, ovat määrät ilmeisesti pysyneet viime vuosien aikana vakaina. Esimerkiksi v.1990 Haliakselta havaittiin vähintään kuusi ja v. 1994 kolme eri poikuetta. 2000-luvulla poikueita on havaittu noin viisi vuosittain. Tiaisen ym. (2001) mukaan molempien koskeloiden kannat ovat pysyneet Suomenlahdella vakaina 1986–2000. Useissa Tulliniemen saarissa on pönttöjä, mutta suuri osa näistä on melko huonokuntoisia.

Nuolihaukka *Falco subbuteo*

Tulliniemen kaakkoisosan saaristossa pesi yksi pari, joka näkyi lähes päivittäin Haliakselta Tulliniemen yllä saalistelemassa. Vuoden 1989 kartoituksissa laji ei havaittu.

Meriharakka *Haematopus ostralegus*

Tulliniemeltä löytyi yhteensä 16 ja Russaröstä kaksi pesivää paria sekä Snapposlandetilta yksi pesivä pari. Tutkimusalueella meriharakka runsastui 1930-luvulta vuoteen 1989 ja edelleen vuoteen 2005, joskin vertailuaineisto on pieni. Meriharakan runsastuminen on tosiaasia Suomenlahdella viime vuosikymmenten aikana (Hildén & Hario 1993, Väisänen ym. 1998), ja laji lienee nykyään runsaslukuisin kahlaaja Suomenlahdella.

Lisäisikö pönttöjen kunnostus ja lisääminen isokoskelon *Mergus merganser* määriä Haliaksen alueella? Nyt kanta on pysynyt suunnilleen samankokoisena. © Antti Below.

Punajalkaviklon *Tringa totanus* trendi on ollut laskeva. © Jari Kostet, 19.6.2003.

Meriharakka *Haematos ostralegus* on saariston runsaslukuisin kahlaaja. © Jari Kostet, 21.4.2006.

Tylli *Charadrius hiaticula*

Tylli on harvalukuinen pesijä Tulliniemen saaristossa, ja vuonna 2005 löytyi kaksi paria. Näiden lisäksi laji pesii Tulliniemen autokentillä säännöllisesti (myös v. 2005) (mm. Lehtikoinen & Vähätalo 2000) sekä v. 2005 Gåsörsuddenilla havaittiin reiviiri. Tyllin on todettu taantuneen monin paikoin Saaristomerellä ja Suomenlahdella 1970–80-luvul-

la (Väisänen ym. 1998), mutta runsastuneen tämän jälkeen (M. Hario, kirjallinen tiedonanto). Tulliniemen alueella laji näyttää esiintyvän yhä runsaana, joskin harvalukuisempaa kuin 1930-luvulla.

Punajalkaviklo *Tringa totanus*

Punajalkavikloreiviirejä löytyi Tulliniemen alueelta kaksi. Laji on ilmei-

sesti harvinaistunut 1930-luvulta ja Väisänen (2005) ja Haliaksen aineiston perusteella laji on taantunut selkeästi 25 viime vuoden aikana (kuva 3).

Rantasipi *Actitis hypoleucos*

Rantasipi on yllättävän harvinainen Tulliniemen saaristossa. Vain yksi pari havaittiin v. 2005 laskennoissa, kuten myös vuoden 1989 kartoituk-

Rantasipi *Actitis hypoleucos* oli yllättävän vähälukuinen laskennoissa. © Juha Saari, Helsinki, 19.6.2005.

Naurulokki *Larus ridibundus* on alueella epäsäännöllinen pesijä. © Jari Kostet, 23.6.2003.

sissa. 1930-luvun kartoituksissa lajia ei havaittu koko Hangon Läntisen selän ulkosaaristovyöhykkeessä. Laji pesi lisäksi v. 2005 Tulliniemen mantereella Uddfladan rannalla.

Karikukko *Arenaria interpres*

Tulliniemen alueelta löytyi yhteensä neljä ja Russaröstä kaksi karikukko-reviiriä. Snapposlandetilla pesi lisäksi yksi pari. Tutkimusalueella karikukko on näyttää taantuneen 1930-luvulta ja on harvinaistunut Tulliniemen alueella myös vuosien 1989 ja 2005 välillä, mitä tukee myös Haliaksen julkaisematon lepäilijäaineis-

to. Tvärminnessä lajin kanta lähes kaksinkertaistui 1920-luvulta 1970-luvulle (Valste & Palmgren 1984).

Naurulokki *Larus ridibundus*

1930-luvun selvityksessä todettiin yhden naurulokkiparin pesineen Tulliniemen Sälstenillä, mutta myöhemmissä kartoituksissa lajia ei enää ole havaittu. Hangon Läntisellä selällä naurulokkien pesimisen on todettu olevan epäsäännöllistä ja hyvin arvaamatonta (Kilpi 1987b). Lähin yhdyskunta sijaitsee Tulliniemen tyven pohjoispuolella lähellä Varisniemeä. Yhdyskunnassa arvi-

Kalalokki *Larus canus* kamppailee nykyisin harmaalokin kanssa yleisimmän lokin tittelistä. © Jari Kostet, 22.8.2004.

oitiin pesivän vuonna 2005 noin 50 paria (merkitty kuvaan 1 tähdellä, M.Wickman, omat havainnot).

Kalalokki *Larus canus*

Kalalokki pesii yksittäisparein tai pienissä yhdyskunnissa pitkin alueen saaristoa. Tulliniemen saaristossa pesi yhteensä 74 ja Russarössä ympäristössä 15 paria. Snapposlandetilla pesi 18 paria, joka oli tutkimusalueen suurin yhdyskunta. Tulliniemen pohjoisrannalla Gäsörsvikenin rantakivillä pesi lisäksi viisi paria. Laji näyttää runsastuneen 1930-luvulta 1980-luvulle, mutta taantui tämän jälkeen (taulukko 2).

Kilpi (1987b) esittää Hangon Läntisellä selällä kalalokin taantumisen syiksi 1970–80-luvulla meri- ja harmaalokin sekä minkin aiheuttamaa poikassaalistusta. Minkin ja harmaalokin on todettu myös verottavan aikuisia kalalokkeja (Kilpi 1987b, M. Hario, kirjallinen tiedonanto). Voimakkaan poikassaalistuksen on todettu saavan kalalokit vaihtamaan pesimäaluetta (Kilpi 1995), kuten on ilmeisesti käynyt Sälstenin (15 paria v. 1989, 2 paria v. 2005) ja Långgrundetin (31 paria v. 1989, 2 paria v. 2005) yhdyskunnille. 1930- ja 1980-luvulla kalalokki oli kiistatta alueen runsain loppilaji ja se on edelleen alueen yleisin loppilaji, mutta runsaudessa se kamppailee nykyään tiukasti harmaalokin kanssa.

Selkälokki *Larus fuscus*

Selkälokki pesi Tulliniemen alueella 1930-luvulla ainakin kolmella

Selkälokin *Larus fuscus* tilanne on synkkä, vajaan kymmenessä vuodessa kanta oli romahtanut kymmenesosaan. © Jari Kostet, 21.8.2004.

Yhden ison kolonian häviäminen on pudottanut lapintiiramäärän *Sterna paradisaea* puoleen. © Jari Kostet, 21.5.2005.

luodolla kuuden parin voimin. 1989 Kistiskärin luotoryhmällä pesi vielä viiden parin yhdyskunta, joka kuitenkin oli hävinnyt vuonna 2005 (Haliaksen aineiston perusteella hävinnyt jo 1990-luvun aikana). Russarön seudulta laji löytyi kuitenkin vielä vuoden 2005 laskennoista: Stora Tärnan 1 pari ja Södra Klovskär 3 paria. Södra Klovskärin pesimärauhaa häiritsi luodon toimiminen Russarön ammuntojen maalialueena, eikä pesimätuloksesta ole täyttä varmuutta. Snappopslandetin harmaalokkiyhdyksunnassa pesi lisäksi kaksi paria.

Selkälökin kanta on taantunut voimakkaasti niin Suomenlahdella kuin Saaristomerelläkin (Hario & Rintala 2002). Myös Hangon Läntisen selän parimäärät ovat romahtaneet: 103 paria v. 1978 ja 14 paria v. 1986. Selkälökki kärsii ympäristömyrkyistä, minkä takia etenkin Suomenlahdella valtaosa poikasista kuolee pian kuoriutumisen jälkeen. Lisäksi harmaalokkien saalistus heikentää paikoin pesintämenestystä (Hario 2003).

Harmaalokki *Larus argentatus*

Vuonna 2005 Tulliniemen saaristossa pesi yksi harmaalokkipari. Russarön saaristossa pesi neljällä luodolla yhteensä 66 (39+13+7+7) paria ja Snappopslandetin yhdyskunnassa pesi 42 paria. Vielä 1930-luvulla harmaalokki oli harvinaisuus, joka pesi Hangon Läntisellä selällä vain muutamien yksittäisten parien voimin. Laji runsastui voimakkaasti Suomenlahdella etenkin 1960–80-

Kalatiira *Sterna hirundo* on sen sijaan harvinaisuus alueella, vain muutaman yksittäinen pari. © Jari Kostet, 13.7.2004.

lukujen aikana (Hildén & Hario 1993), mutta viime aikoina kanta on ollut etelärannikolla vakaa tai jopa lievässä laskusuhdanteessa 20 viime vuoden aikana (Hario & Rintala 2002).

Ihminen vaikutti 1980-luvulla Hangon Läntisellä selän harmaalokkien poikastuotantoon voimakkaasti tallomalla munia ja tappamalla poikasia (Kilpi 1987b), mutta nyttemmin ”torjuntatoimet” pesimäalueilla ovat vähentyneet. Snappopslandetin yhdyskunta on pysynyt samansuuruisena viimeiset 20 vuotta (v. 1987 50paria, v. 1988 45 paria), mutta Russarön seudun yhdyskuntien kannankehityksestä ei ole tietoa.

Merilokki *Larus marinus*

Tulliniemen alueelta löytyi v. 2005 yhteensä 11 ja Russaröstä kuusi me-

rilokkiparia. Snappopslandetilla pesi lisäksi yksi pari. Kaikki pesinnät koskivat yksittäispareja. Merilokki oli harmaalokin tapaan 1930-luvulla harvinaisuus Hangon läntisellä saaristoalueella. Lajia vainottiin suuresti saaristolaisväestön keskuudessa, mutta vaino väheni saariston autioituessa (Hildén & Hario 1993, Hario & Rintala 2002).

Merilokkikanta yli kaksinker-taistui Hangon Läntisellä selällä 1978–86 (Kilpi 1987b). Merilokkimäärät taantuivat hieman Tulliniemen saaristossa vuodesta 1989 vuoteen 2005 (taulukko 3), mikä sopii hyvin yksiin Saaristomeren ja Suomenlahden yleisen kannankehityksen kanssa (Hario & Rintala 2002). Syytä tähän taantumiseen ei tunneta, sillä lajin vainoaminen on vähentynyt eikä yleinen ihmisen virkistyspaineen kasvu ole pienen-

Merilokki *Larus marinus* runsastui ensin, mutta on viime vuosina taantunut. Syytä tähän ei tiedetä. © Jari Kostet, 16.9.2004.

Taulukko 1. Tulliniemen (56 saarta tai luotoa, ei mukana Tulliniemen mantee-reen pareja) ja Russarön (8 luotoa) saariston sekä Snappopslandetin luodon linnusto vuonna 2005. Varpuslinnuista on esitetty vain kirviset, västäräkki, kivitasku ja varis.

Laji	Tiet.lyh.	Tulliniemi	Russarö	S.p.landet
Kyhmyjoutsen	<i>Cyg olo</i>	15	1	
Merihanhi	<i>Ans ans</i>	3		
Valkoposkianhi	<i>Bra leu</i>		7	4
Harmaasorsa	<i>Ana str</i>	1		
Sinisorsa	<i>Ana pla</i>	1		
Haahka	<i>Som mol</i>	1162	190	191
Tukkakoskelo	<i>Mer ser</i>	1		
Isokoskelo	<i>Mer mer</i>	5		
Vesilinnut yht.		1187	198	195
Nuolihaukka	<i>Fal sub</i>	1		
Meriharakka	<i>Hae ost</i>	16	2	1
Tylli	<i>Cha hia</i>	2		
Punajalkaviklo	<i>Tri tot</i>	2		
Rantasipi	<i>Act hyp</i>	1		
Karikukko	<i>Are int</i>	4	2	1
Kahlaajat yht.		25	4	2
Kalalokki	<i>Lar can</i>	74	15	18
Selkälokki	<i>Lar fus</i>		4	2
Harmaalokki	<i>Lar arg</i>	1	66	42
Merilokki	<i>Lar mar</i>	11	6	1
Kalatiira	<i>Ste hir</i>	3		1
Lapintiira	<i>Ste aea</i>	46	49	7
Lokkilinnut yht.		135	140	71
Riskilä	<i>Cep gry</i>		3	
Luotokirvinen	<i>Ant pet</i>		1	
Niittykirvinen	<i>Ant pra</i>	19	2	
Västäräkki	<i>Mot alb</i>	24	4	1
Kivitasku	<i>Oen oen</i>	6	1	1
Varis	<i>Cor nix</i>	7	1	

tänyt merilokin elinoloja luonnon-
suojelualueella.

Kalatiira *Sterna hirundo*

Kalatiira on nykyään harvalukuinen pesijä alueella, vain neljä yksittäis-
paria löytyi kartoituksissa (taulukko 1). Kalatiira oli vielä 1930-luvulla lähes yhtä yleinen tutkimusalueella kuin lapintiira (Fabricius 1942), mutta laji on sittemmin taantunut voimakkaasti koko etelärannikolla

(Hildén & Hario 1993). Viimeaikainen kannankehitys alueella lienee kuitenkin melko vakaa.

Lapintiira *Sterna paradisaea*

Lapintiiroja löytyi Tulliniemen alueelta 46 ja Russarön seudulta 49 paria. Lisäksi Snappopslandetilla pesi seitsemän parin yhdyskunta. Lapintiira taantui Tulliniemen alueella alle puoleen vuodesta 1989 vuoteen 2005, joka johtuu pitkälti Lilla An-

kargrundetin 81 parin yhdyskunnan häviämisestä. Yhdyskunnan katoamisen syytä ei tiedetä, mutta min-
kin läsnäolon on todettu vaikuttavan tiirojen parimääriin negatiivisesti (Nordström ym. 2003). Ilahtuttava piirre on se, että uusia pieniä alle 10 parin yhdyskuntia oli perustettu ympäri kartoitusalueetta, eli Ankargrundetin tapauksessa on ilmeisesti kyse enemmänkin parien siirtymisestä mahdollisesti esim. minkin aiheut-
taman häiriön takia kuin populaation häviämisestä. Hario (2000) mukaan sekä kala- että lapintiirakan-
nat ovat yleisesti ottaen kasvaneet Suomenlahdella ja Saaristomerellä 1990-luvulla.

Riskilä *Cephus grylle*

Laji löytyi pesivänä kartoituksissa alueen uloimmalta Lilla Tärnanin luodolta (3 paria). Vielä 1930-luvun kartoituksissa riskilöitä pesi Tulliniemen lounaissaaristossa kuusi paria kolmella luodolla, mutta myöhemmissä kartoituksissa mitään pesintään viittaavaa ei todettu. Riskilä on vähentynyt myös muualla lähi-
alueilla. Tammisaaren eteläisen saariston riskiläkanta taantui yli 60 % vuodesta 1975 vuoteen 1998 (Hario 2000). Riskilä on kärsinyt monien muiden saaristolintujen tapaan min-
kin leviämisestä (Hildén & Hario 1993).

Luotokirvinen *Anthus petrosus*

Luotokirvisen katoaminen oli kartoitusten yksi suurimmista yllä-
tyksistä. Vielä vuonna 1989 Tulliniemen saaristosta löytyi 12 paria, mutta 16 vuotta myöhemmin ei enää yhtään. Kartoitusten ainoa luotokirvispari löytyi Russarön saaristosta. Haliaksen aineiston perusteella lajin syysmuuttomäärät ovat vähentyneet merkittävästi (kuva 4), ja Itäisellä Suomenlahdella lajin kanta on taantunut kolmanneksen vuosien 1993–
2005 aikana (T. Hokkanen, kirjallinen tiedonanto).

Luotokirvisen kanta vaihtelee suuresti talven ankaruuden mukaan (Hario 1997). Kova talvi 2002/2003 verotti kantoja ainakin Söderskärillä, mutta kanta toipui jo vuoteen

2005 mennessä (M. Hario, kirjallinen tiedonanto). Mahdollisesti pienen kannan palautuminen on hitaampaa kuin lajin ydinalueilla. Laji on Hangon läntisessä saaristossa huomattavasti harvinaisempi kuin esim. Helsingin saaristossa, jossa arvioitiin v. 1997 pesivän yli 30 paria (Lehikoinen & Ojala 1998). Tosin Tringan viimeisissä kesäkatsauksissa (Aarniala ym. 2004, Hintikka ym. 2004) lajista on ilmoitettu Helsingin saaristosta vain muutamia pesimäaikaisia havaintoja. Onko tilanne muuttunut sielläkin vai johtuuko tämä vain alhaisesta havaintojen ilmoitusaktiivisuudesta?

Niittykirvinen *Anthus pratensis*

Tulliniemen saaristossa pesi 19 paria ja Russarössä kaksi paria. Aiempien kartoitusten tietoja ei ollut käytettävissä.

Västaräkki *Motacilla alba*

Alueen runsain varpuslintu: Tulliniemen saaristossa 24 ja Russarön ympäristössä neljä paria sekä Snap-popslandetilla yksi pari. Aiemmista laskennoista ei ole tietoa.

Taulukko 2. Tulliniemen saariston vuosien 1989 ja 2005 laskentojen vertailu (46 luotoa tai saarta).

Laji	Tiet. lyh.	1989	2005
Kyhmyjoutsen	Cyg olo	0	12
Merihanhi	Ans ans	3	3
Harmaasorsa	Ana str	0	1
Sinisorsa	Ana pla	0	1
Haahka	Som mol	1633	1092
Pilkkasiipi	Mel fus	6	0
Tukkakoskelo	Mer ser	0	1
Isokoskelo	Mer mer	1	5
Vesilinnut yht.		1643	1115
Meriharakka	Hae ost	9	16
Tylli	Cha hia	0	2
Punajalkaviklo	Tri tot	0	2
Rantasipi	Act hyp	1	0
Karikukko	Are int	6	3
Kahlaajat yht.		16	23
Kalalokki	Lar can	127	69
Selkälokki	Lar fus	5	0
Harmaalokki	Lar arg	0	1
Merilokki	Lar mar	12	8
Kalatiira	Ste hir	2	2
Lapintiira	Ste aea	93	44
Lokkilinnut yht.		239	124
Luotokirvinen	Ant pet	12	0

Kivitasku *Oenanthe oenanthe* ei ole kovin yleinen tutkituilla saarilla. © *Pertti Rasp*, 18.8.2006.

Kivitasku *Oenanthe oenanthe*

Tulliniemen saaristossa pesi kuusi paria, Russarön saaristossa ja Snap-popslandetilla yksi pari. Aiemmista laskennoista ei ole tietoa.

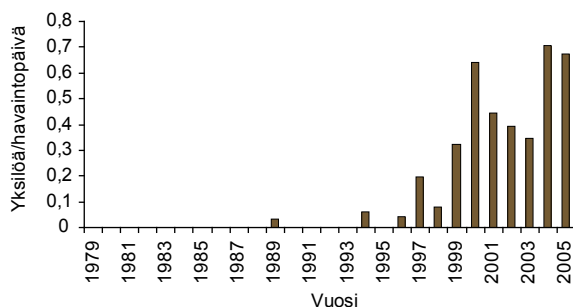
Varis *Corvus corone cornix*

Tulliniemen saaristossa pesi seitsemän paria ja Russarön saaristossa yksi pari. Aiemmista laskennoista ei ole tietoa.

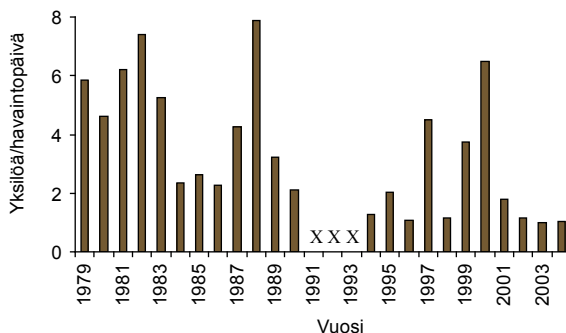
Minkki *Mustela vison*

Minkistä teimme havaintoja (näköhavainto tai minkin tappama haahka, jolla purujalkiä vain kaulassa) viideltä eri luodolta. Todellisuudessa laji lienee kuitenkin havaittua yleisempi, sillä lajia pääsee näkemään

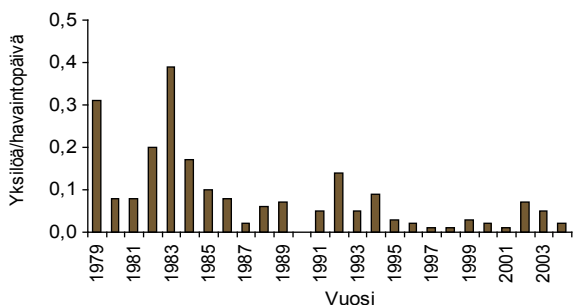
kuva 2.

kuva 3.

kuva 4.

Kuva 2. Merikotkan esiintyminen Hangon lintuasemalla touko-kesäkuussa vuosina 1979-2005.

Kuva 3. Punajalkaviklon esiintyminen syysmuutolla (yksilöä/havaintopäivä päämuuttoaikaan) Hangon lintuasemalla vuosina 1979-2004 (X = aineisto puuttuu).

Kuva 4. Luotokirvisen esiintyminen syysmuutolla (yksilöä/havaintopäivä päämuuttoaikaan) Hangon lintuasemalla vuosina 1979-2004

harvoin. Kistskärillä kuultiin ilmeisesti minkkipoikueen kitinää kallion kolosta.

Haliakselta nähdään vuosittain muutamia minkkejä niin Tulliniemen mannosarossa kuin lähialueen saaristossa. Kauhalan (1996) mukaan minkin voimakkain leviäminen Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa tapahtui 1960–70-luvulla. Nordströmin ym. (2002, 2003) peto-poistokokeiden mukaan pienikokoiset lajit mm. sinisorsa, tukkasotka, pilkkasiipi, tylli, karikukko, kalalokki, tiirat ja ruokkilinnut hyötivät nopeasti ulkosaaristossa minkin poistosta.

Johtopäätökset

Tulliniemen ja Russarön saaristossa pesii edelleen runsas ja monipuolinen saaristolinnusto, joskin muutamien lajien kannat ovat selkeästi taantuneet kahden tuoreimman kartoituskerran välillä. Kuten laskentatulokset paljastavat, alueen linnusto on muuttunut hyvin nopeasti. Jos linnuston muutoksia halutaan seura-

ta tulevaisuudessa paremmin, tulisi laskentoja tehdä useammin kuin 16 vuoden välein. Haliaksen poikuehavaintojen perusteella voidaan päätellä karkeasti lähialueen vesilintujen pesimäkantojen kehitystä (esimer-

kiksi pilkkasiipi), tosin joidenkin lajien poikueet saattavat tulla muuallakin kuin Tulliniemen saaristosta suojaistulle ja rauhallisille Gäsörsvikenin ja Uddfladanin lahdille. Alueen selkeästi monipuolis ja arvok-

Nuolihaukkoja *Falco subbuteo* pesi yhden parin voimin Tulliniemen kaakkoisosan saaristossa. © Pertti Rasp, 4.6.2006.

Luotokirvinen *Anthus petrosus* on hävinnyt tutkimusalueelta 16 vuodessa kokonaan. Laji on laskentojen perusteella läntisellä Suomenlahdella harvinaisempi kuin esim. Helsingin edustan saarissa. Mikä luotokirviset on hävittänyt - kylmä talvi vai minkki? © Jari Kostet, 21.5.2005

kain lintuluoto Snappopslandet (270 lintuparia/12 lajia, taulukko 1) on tällä hetkellä rauhoittamaton, ja luoto ansaitsisi ehdottomasti pesimäaikaisen mairinnousukiellon.

Kiitokset

Kiitämme Mikael Kilpeä veneen lainaamisesta luotojen kartoituksen ajaksi, Martti Hariota käsikirjoituksen kommentoimisesta sekä Andreas Lindénia kuvien 3–4 työstämisestä. Haliaksen havainnoijat, etenkin Aatu Vattulainen, ansaitsevat myös kiitokset poikuelaskentojen ahkerasta kirjaamisesta asemalomakkeelle.

Lähdeluettelo

- Aarniala, J. (toim.), Arkiomaa, A., Björklund, H., Piha, M., Rusanen, P. & Uppstu, A. 2004: Kesäkatsaus 2003. — *Tringa* 31: 180–189.
- E Kroos, J., Lehikoinen, A., Lehikoinen, P. & Pynnönen, P. 2004: Harvalukuisten lintulajien esiintyminen Hangon lintu-
 asemalla 1979–2002. — *Tringa* 31: 74–93.
- Fabricius, E. 1942: Ekologiska undersökningar över måsfåglar, vadar och simfåglar i skärgårdsområdet NW om Hangö udd. Pro gradu. 215 s. + liitteet.
- Götmark, F. & Åhlund, M. 1986: Nest predation and nest site selection among Eiders *Somateria mollissima*: the influence of gulls. — *Ibis* 130: 111–123.
- Hario, M. 1997: Survival prospects of single-brooded and double-brooded rock pipits *Anthus petrosus*. — *Ornis Fennica* 74: 99–104.
- Hario, M. 1998: Neljän saaristolintulajin viimeaikainen kannanhelyy Suomessa. — *Linnut-vuosikirja* 1997: 12–24.
- Hario, M. 2000: Haahkan, ruokkilintujen, kalatiiran ja lapintiiran runsaus Suomen rannikolla 1999. — *Linnut-vuosikirja* 2000: 40–50.
- Hario, M. 2003: Mikä vei selkälokit. — *Linnut* 38(3): 16–20.
- Hario, M. & Rintala, J. 2002: Haahkan ja lokkien kannanhelyy rannikollamme vuosina 1986–2001. — *Linnut-vuosikirja* 2001: 26–36.
- Hario, M. & Rintala, J. 2004: Kyhmyjoutsenen, haahkan ja hanhien kannanhelyy rannikoilla 1986–2003. — *Linnut-vuosikirja* 2003: 49–57.
- Hario, M. & Selin, K. 1991: Mihin haahkanpoikaset katoavat? — *Suomen Riista* 37: 35–43.
- Hilden, O. & Hario, M. 1993: Muuttuva saaristolinnusto. — *Forssan kirjapaino*. 317 s.
- Hintikka, J. (toim.), Koskinen, J., Lehikoinen, S., Seppälä, R. & Taponen, T. 2004: Kesäkatsaus 2002. — *Tringa* 31: 14–24.
- Kauhala, K. 1996: Distributional history of the American mink (*Mustela vison*) in Finland with special reference to the trends in otter (*Lutra lutra*) populations. — *Annales Zoologici Fennici* 33: 283–291.
- Kilpi, M. 1987a: Haahkan kannanhelyy muutosista Hangon Läntisellä

Varis *Corvus cornix* viihtyy alueella ja pesiä löytyi liki kymmenen, joista yhtä lukuun ottamatta ne sijaittivat mantereella. © Jari Kostet, 7.4.2004.

- selällä 1978–1984. — Lintumies 22: 163–165.
- Kilpi, M. 1987b: Lokkikannat Hangon Läntisellä selällä 1978–1986. — Lintumies 22: 13–19.
- Kilpi, M. 1995: Breeding success, predation and local dynamics of colonial Common Gulls *Larus canus*. — *Annales Zoologici Fennici* 32: 175–182.
- Kilpi, M. & Öst, M. 2002: Merikotkan vaikutus Tvärminnen haahkakantaan. — *Suomen Riista* 48: 27–33.
- Kilpi, M., Öst, M., Lehikoinen, A. & Vattulainen, A. 2003: Male sex bias in Eiders *Somateria mollissima* during spring migration into the Gulf of Finland. — *Ornis Fennica* 80: 137–142.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. (toim.): Linnustonseurannan havainnointiohjeet — Helsingin yliopiston eläinmuseo. 144 s.
- Laurila, T. (1989): Nest site selection in the common eider *Somateria mollissima*: differences between the archipelago zones. — *Ornis Fennica* 66: 100–111.
- Lehikoinen, A. 2001: Hangon lintuaseman toimintakertomus 2000. — *Tringa* 28(2): 94–98.
- Lehikoinen, A. & Ojala, M. 1998: Kesäkatsaus 1997. — *Tringa* 25: 106–114.
- Lehikoinen, A. & Vähätalo, A. 2000: Lintujen muuton ajoittuminen Hangon lintuasemalla vuosina 1979–1999. — *Tringa* 27: 150–227.
- Nordström, M., Högmänder, J., Nummelin, J., Laine, J., Laanetu, N. & Korpimäki, E. 2002: Variable responses of waterfowl breeding populations to long-term removal of introduced American mink. — *Ecography* 25: 385–394.
- Nordström, M., Högmänder, J., Nummelin, J., Laine, J., Laanetu, N. & Korpimäki, E. 2003: Effects of feral mink removal on seabirds, waders and passerines on small islands in the Baltic Sea. — *Biological Conservation* 109: 359–368.
- Stjernberg, T., Koivusaari, J., Högmänder, J., Ollila, T. & Ekblom, H. 2005: Suomen merikotkat 2003–2004 – kanta vahvistui edelleen. — *Linnut-vuosikirja* 2004: 14–19.
- Tiainen, J., Hario, M. & Rintala, J. 2001: Merisorsakantojen viimeaikainen kehitys ja seurantamietelmien vertailu. — *Linnut-vuosikirja* 2000: 149–158.
- Tuominen, S., Eeronheimo, H., Toivonen, H. (toim.) 2001: Yleispiirteinen biotooppiluokitus. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B. No 57.
- Välste, J. & Palmgren, J. 1984: Changes in the numbers and distributions of waders in an archipelago off the southern coast of Finland in 1914–1981. — *Annales Zoologici Fennici* 21: 359–369.
- Väisänen, R.A. 2005: Suomen pesivän maallinnuston 84 lajin kannanvaihtelut 1983–2004. — *Linnut-vuosikirja* 2004: 105–119.
- Väisänen, R., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. — Otava. Helsinki. 567 s.

Västaräkki *Motacilla alba* oli yleisin varpuslintu tutkimusalueella. Pareja löytyi liki 30. Niittykirvinen oli hyvä kakkonen. © Juha Saari, Viro, 26.5.2005.